

Taha Akyol

Osmanlı tarihine bakmak

BAŞBAKAN Erdoğan'ın otoriterleşmesini önemsiyorum ve tedirgin oluyorum. Bunun kişisel mizacıyla ilgili yönleri var, fakat daha önemlisi siyasi kültürümüzdeki "liberal felsefe" eksikliğidir.

Bu yüzden bizde sağ, sol ve Kemalist akımlar kolayca otoriterliğe kayabiliyor; bu çok önemli.

Ama Erdoğan'a "Son Osmanlı Padişahı" diye pankart açılmasını önemsemedim; münferit, eksantrik bir olay olarak gördüm. Zaten mitingdeki AKP'li kalabalıklar da görevliler de tepki göstermişti.

Bu olayı önemsemedim ama Sayın Sayın Oktay Ekşi'nin yazdıklarını çok önemsiyorum:

"Toplam 36 padişah çıkarmış Osmanlı hanedanından Fatih Sultan Mehmet'i, hadi kılıçlarının hakkını vermek için Yavuz Sultan Selim ile bir de Kanuni Sultan Süleyman'ı ayırırsanız, geriye kalan 33 padişahтан hangisini saygıyla, hayranlıkla, ileri görüşlülükle anacaksınız?" (Hürriyet, 6 Mart)

'Aşiretten devlete'

Mesele Osmanlı'yı sevip sevmemek değildir, "tarih"teki süreçleri ve aktörlerini algılamak meselesidir. Bunun için de belli bir araştırma, inceleme gerekir. Bizim dağarcığımızda "yok" olan bir şey "tarihte de yoktu" denilemez.

Tarihimizde elbette kara sayfalar vardır ama bugünlerimizi hazırlayan beyaz sayfalar da pek çoktur.

Tarihe doğru bakabilmenin yolu, "tarihsel gelişim" kavramı açısından bakmak, olayları 'zaman'ı içinde görmektir.

Batı'da feodal yapılardan, Doğu'da aşiret yapılarından 'ileri'sine geçmek için "merkezi hükümdarlıklar" kesinlikle 'ilerici' bir rol oynamıştır! Bizi aşiret yapılarından kurtarıp devlet, merkezi idare ve hukuk geleneğine, çağının yerleşik medeniyet düzeyine ulaştıran, Osmanlı asırlarıdır!

Klasik Osmanlı hukukunun aynı dönemdeki Avrupa hukukundan daha 'ileri' olduğunu, Oktay Ekşi ile aynı dünya görüşüne sahip ama hukuk profesörü, rahmetli Hıfzı Veldet Hoca da yazmıştır.

O hukukun hukukçularını biz bilmiyorsak onlar tarihte de "yok" olmazlar.

Osmanlı mirası

Osmanlı "merkezi devlet" haline gelebildiği içindir ki, önceki Türk aşiret imparatorlukları gibi bir iki nesilde dağılmadı ve cumhuriyete çok değerli miraslar bıraktı: Hukuk, idare, askerlik, adalet, eğitim ve güzel sanatlar gibi kurumlar...

Atatürk ve arkadaşları bu kurumları harekete geçirerek 'kurtuluş'u ve 'yeni kuruluş'u başardılar.

Başka hiçbir Üçüncü Dünya ülkesi böyle bir mirasa sahip değildi; bugünkü Türkiye'nin 'farklı' olmasında Osmanlı mirasının katkısı son derece önemlidir.

Daha derinlere gitmeyelim, mesela reformist hükümdar III. Selim saygıya layık değil mi? Atatürk'ün çağdaşlaşma modelinin 19. yüzyıldaki habercisi olan II.

Mahmut'u Sayın Ekşi takdir etmiyor mu? Veya hukuki ve siyasi modernleşmemizin en önemli evrelerinden biri olan Tanzimat'ın sultan ve sadrazamları? Osmanlı tarihinin en büyük eğitim modernleşmesini yapan Abdülhamit?

Cumhuriyetin temel kurumlarına bakın, hangisinin temelinde Osmanlı yoktur?!

Elbette cumhuriyetin "Tek Parti" dönemi nasıl işlevini bitirip tarih olduysa, genel

tarihimizde de Osmanlı 23 Nisan 1920 gününde işlevini yitirmiř, tarih olmuřtu.
Bugün geleceđimiz için geçmiřteki hiçbir dönem model olamaz!
Ancak, geleceğimize ışık tutacak bir ‘‘tarihsel gelişme’’ kavramına sahip olmamız
için tarihe uzmanlarının gözüyle bakmamız gerekir.

Onlarca, hatta yüzlerce isim saymak mümkün. Burada adlarını zikredemediğim
değerli tarihçilerden özür dileyerek çeřitli alanlarda birkaç isim zikrediyorum:

Genel Osmanlı tarihi: Halil İncık, İlber Ortaylı.

Kültür tarihi: Fuat Köprülü, Ahmet Yařar Ocak.

Osmanlı iktisat tarihi: Ömer Ltfi Barkan, řevket Pamuk.

Yakın Osmanlı tarihi: Zafer Toprak, Selim Deringil.

Osmanlılarda bilim: Adnan Adıvar, Ekmeleddin İhsanoğlu.

Yabancı tarihçiler: Fernand Braudel, Bernard Lewis, Donald Quataert, Suraiya
Farođhi.